

ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์)
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา

The Results of Using KS-Creative Instruction Model in the Course of Arts
(Drama) of Mathayomsuksa 6 Students in Loei Anukoon Wittaya School

คงศักดิ์ สังฆมานนท์¹ ฤทธิพร สอดโสม²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา และ 2) ความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา วิธีดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยปฏิบัติการสร้างสรรค์ของเคเอส ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นวางแผน-เตรียม 2) ขั้นปฏิบัติ-สร้างสรรค์ 3) ขั้นสังเกต-ประเมิน และ 4) ขั้นสะท้อนผล-ปรับปรุง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่เรียนรายวิชา ศ31102 ศิลปะ(นาฏศิลป์) ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวนรวม 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา 2) แบบสังเกตพฤติกรรม 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน และ 5) แบบสัมภาษณ์นักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.75 ร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ 79.17 ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 86.21 ของคะแนนเต็มคือ 86.67 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 75 และ 2) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.48, S.D. = 0.84)

คำสำคัญ: ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอส, นาฏศิลป์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา อีเมล

khongsaksang@nmc.ac.th

² นักศึกษาหลักสูตร ศษ.ม.(หลักสูตรและการเรียนการสอน) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา อีเมล

yaikornyaikorn@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the learning achievement from using KS-Creative Instruction Model on Art (Drama) Course of Mathayomsuksa 6 students at Loei Anukoon Wittaya School and 2) the satisfaction on creative learning advantages from using KS-Creative Instruction Model on Art (Drama) Course of Mathayomsuksa 6 students at Loei Anukoon Wittaya School. The research methodology used was KS-Creative Action Research Approach including 4-stages; 1) Plan-prepare, 2) Act-create, 3) Observe-assess, and 4) Reflect-revise. The target group was 28 Mathayomsuksa 6 students who studied the course of S3 1 1 0 2 Arts (Drama) in the second semester of the academic year 2020. The research instruments included 1) an instruction plan according to KS-Creative instruction Model in the course of Arts (Drama), 2) a behavioral observation form, 3) a questionnaire on students' satisfaction, and 4) an interview form. The statistics used for data analysis were frequency, mean, standard deviation and typology.

The results of the research were concluded that 1) the learning achievement from using KS-Creative Instruction Model on Art (Drama) Course of Mathayomsuksa 6 students at Loei Anukoon Wittaya School was at the mean score of 23.75, learning achievement percentage was 79.17 per cent, 86.21 per cent of the students had passed the specified criteria of 75 full score and the students' posttest science learning achievement was higher than the mean criteria of 75 per cent and 2) the satisfaction on creative learning advantages from using KS-Creative Instruction Model on Art (Drama) Course of Mathayomsuksa 6 students at Loei Anukoon Wittaya School was at a high level (\bar{X} = 4.48, S.D. = 0.84).

Keywords: The Results of Using KS-Creative Instruction Model, Dramatic Arts

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

นาฏศิลป์ไทยถือเป็นวัฒนธรรมสำคัญสาขาหนึ่งที่มีการแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์แห่งชาติเป็นเครื่องวัดความเป็นมาของประวัติศาสตร์ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอันแสดงออกถึงความเป็นชาติที่มีความรุ่งเรืองมาแต่อดีตกาล(เรณู โกศินานนท์ 2545 : 1) ศิลปะนาฏศิลป์ได้มีบทบาทและมีส่วนช่วยสืบสานวัฒนธรรมของชาติเป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ สังคม ซึ่งจำเป็นต้องมีการสืบทอดต่อกันไปและถือเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ เป็นสิ่งที่จรรโลงความดี ความงาม ให้เห็นออกมาในรูปแบบที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของชาติไทย "นาฏศิลป์" นับว่าเป็นศิลปะที่มีความเด่นชัดที่สุด นาฏศิลป์ หรือศิลปะที่แสดงออกทางลีลาการเคลื่อนไหว กิริยาท่าทางของมนุษย์ให้งดงามขึ้นไปในรูปร่างของการเอียงกราย ร่ายรำ ทั้งการระบำ การรำและฟ้อน ผู้แสดงออกทางนาฏศิลป์จะมีความสุขสนุกสนานกับการร่ายรำ และการเต้นตามจังหวะเสียงดนตรี ผู้ชมจะได้รับความบันเทิงใจ และมีความเพลิดเพลินไปกับลีลาการเคลื่อนไหวที่งดงาม และนาฏศิลป์ยังถือว่าเป็นอีกภาษาหนึ่งที่จะอธิบายถึง

เรื่องราวใดๆ ได้โดยวิธีการที่นุ่มนวลและแนบเนียนกว่าภาษาไปทั่วไป ตรงที่มีความละเอียดละมุนละไมกว่า นากศิลป์ เป็นศิลปะที่มีความคงทนอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับศิลปะทางด้านวัตถุ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทั้งนี้เนื่องจากนาฏศิลป์ถือว่าเป็นศิลปะที่ไม่มีรูปร่าง เป็นเพียงแต่ลีลาของผู้ประดิษฐ์ ซึ่งต้องอาศัยการถ่ายทอดให้กัน และกันและจำเป็นต้องมี "หลักวิชา" ที่เป็นแบบแผนสืบทอดไว้ มิฉะนั้นอาจทำให้เกิดการพัฒนาไปโดยผิดพลาดจากเค้าโครงเดิม(แบบแผนเดิม) จนเสียรูปไป (เรณู โกศินานนท์, 2535)

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยอีกรูปแบบหนึ่งที่กำหนดไว้เป็นหลักสูตรของชาติที่ต้องนำไปจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ มีการกล่าวถึงเป้าหมายของการเรียนนาฏศิลป์ว่านักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

จากการศึกษาบริบท ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ กล่าวคือ วิชานาฏศิลป์ เป็นวิชาที่ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียน สร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นสมรรถนะสำคัญติดตัวผู้เรียนเพื่อไปใช้ในการทำงานในอนาคต การสอนด้วยการสาธิตและให้นักเรียนปฏิบัติตามอาจไม่สามารถสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้ เพราะผู้เรียนเรียนวิชานาฏศิลป์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นวิชาพื้นฐานเพียง 0.5 หน่วยกิต ไม่สามารถที่จะมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ได้เพียงพอด้วยการเรียนแบบสาธิต อีกทั้งวิชานาฏศิลป์เป็นวิชาที่ได้รับความสนใจน้อยเมื่อเทียบกับรายวิชาอื่น ๆ การจะให้นักเรียนสามารถทำได้ อย่างสวยงามและมีทักษะความคิดสร้างสรรค์นั้นอาจเป็นเรื่องยากในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่ไม่ได้มีความสามารถพิเศษทางนาฏศิลป์จริง ๆ (ฤทธิพร สอดโสม, 2563)

ในการแสวงหาแนวทางพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอส (KS-Creative Instruction Model) ซึ่งพัฒนาโดยคองคักดี สังฆมานนท์ (คองคักดี สังฆมานนท์, 2561) เป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นจัดการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติโครงการสร้างสรรค์ด้วยตนเองโดยมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษา พื้นฐานทางภูมิหลังคือการมุ่งมั่นพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนไทยที่ตกต่ำลงในทุกระดับ(Sangkhamanon, 2011) ทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญคือ ปรัชญาการศึกษาลัทธิพิพัฒนาการนิยมและทฤษฎีการเรียนรู้โดยการกระทำของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey's Progressivism and Learning by Doing Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือของสลาวิน (Slavin's Cooperative Learning Theory) (Slavin, 1995) และวิธีการวิจัยปฏิบัติการสร้างสรรค์ของเคเอส (KS-Creative Action Research Approach) (Sangkhamanon, 2020) โดยกระบวนการเชิงกลยุทธ์เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของรูปแบบการสอนนี้คือการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำโครงการสร้างสรรค์ในวิชาที่เรียน(creative course project) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นวางแผน-เตรียม 2) ขั้นปฏิบัติ-สร้างสรรค์ 3) ขั้นสังเกต-ประเมิน และ 4) ขั้นสะท้อนผล-ปรับปรุง และอยู่บนฐานการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มย่อย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับความพึงพอใจในระดับสูงจาก

ประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับมาอย่างต่อเนื่อง มีหลักฐานเชิงประจักษ์ได้แก่รายงานสรุปผลโครงการงานห้องสมุดมนุษยศาสตร์สร้างสรรค์ใน วนม. (NMC-Creative Human Library Projects) ซึ่งดำเนินการมาแล้ว 22 ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงครั้งล่าสุดดำเนินการเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 และพบว่านักศึกษาในฐานะผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเห็นคุณค่าของการทำโครงการสร้างสรรค์และพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับในระดับสูงตลอดมา

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิจัยผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสมาใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ศ33102 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา เพื่อแก้ปัญหาข้างต้น และคาดหวังว่าผู้เรียนจะได้รับทักษะการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นๆ และหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการทางนาฏศิลป์ศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยาล้างเรียนเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 75
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ การใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา

ตัวแปรตาม คือ

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา

2) ความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่เรียนรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวนรวม 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระในการวิจัยโครงการสร้างสรรค์ได้แก่ โครงการนาฏยประดิษฐ์จากท่าทางของสัตว์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา
- 2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของนักเรียน
- 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับ
- 5) แบบสัมภาษณ์นักเรียน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์หมวดหมู่ข้อมูล (Typology Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของนักเรียนปรากฏผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของนักเรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา

ชั้นที่	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	ขั้นวางแผน-เตรียม	4.43	0.74	ดี	3
2	ขั้นปฏิบัติ-สร้างสรรค์	4.64	0.73	ดีมาก	1
3	ขั้นสังเกต-ประเมิน	4.39	0.74	ดี	4
4	ขั้นสะท้อนผล-ปรับปรุง	4.57	0.69	ดีมาก	2
ภาพรวม		4.51	0.52	ดีมาก	-

14 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เข้าร่วมประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานแบบ Online

จากตารางที่ 1 พฤติกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.51, S.D. = 0.52$) โดยพฤติกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ชั้นที่ 2 ชั้นปฏิบัติ-สร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.64, S.D. = 0.73$) รองลงมา คือ ชั้นที่ 4 ชั้นสะท้อนผล - ปรับปรุง ($\bar{x} = 4.57, S.D. = 0.69$) ชั้นที่ 1 ชั้นวางแผน - เตรียม ($\bar{x} = 4.43, S.D. = 0.74$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ชั้นที่ 3 ชั้นสังเกต-ประเมิน ($\bar{x} = 4.39, S.D. = 0.74$) สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสอยู่ในระดับดีมาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	คิดเป็นร้อยละ	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	คิดเป็นร้อยละ
28	30	23.75	2.20	79.17	24	86.21

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยามีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 23.75, S.D. = 2.20$) ร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ 79.17 และร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 75 ของคะแนนเต็มคือ 86.21 สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 75

3. การวิเคราะห์ในด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ

ชั้นที่	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ			
		\bar{x}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านเนื้อหา	4.38	0.90	มาก	4
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.64	0.73	ดีมาก	1
3	ด้านครูผู้สอน	4.39	0.74	ดี	4
4	ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.57	0.69	ดีมาก	2
ภาพรวม		4.48	0.84	มาก	-

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.84) โดยระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.84) รองลงมา คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.79) ด้านครูผู้สอน ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.83) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านเนื้อหา ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.90) สรุปได้ว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมาก

4. การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ

ผลการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ สรุปได้ว่า 1) ในด้านคุณค่าหรือประโยชน์ของรูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.29) เห็นว่ามีคุณค่าอยู่ในระดับมาก 2) ในด้านความรู้สึกชอบหรือประทับใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.71) มีความรู้สึกประทับใจอยู่ในระดับดีมาก 3) ในด้านความมั่นใจต่อการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.14) มีความมั่นใจอยู่ในระดับมาก 4) ในด้านความคิดเห็นต่อการพัฒนาในอนาคตของรูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.57) เห็นด้วยกับการพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างต่อเนื่อง และ 5) ในด้านข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาของรูปแบบ

การเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอส นักเรียนหลายคนเสนอแนะว่า (1) ควรให้เวลาในการทำโครงการมากขึ้น (2) ควรมีการให้กำลังใจในรูปของเกียรติบัตรหรือรางวัลในการประกวดผลงานด้วย และ (3) ควรมีการเผยแพร่ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์และสื่ออื่นๆ ด้วย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา หลังเรียนผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 75
2. ความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

2.1 ผลจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็น คือ

2.1.1 ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ผู้เรียนได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา จากสรุปผลการวิจัยที่ชี้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสฯนี้มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก กล่าวได้ว่ามาจากการที่รูปแบบการเรียนการสอนฯ นี้มีคุณลักษณะสำคัญคือ มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนศึกษาและทำกิจกรรมตามใบความรู้โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะแนว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาและได้เรียนรู้ โดยการใช้การเรียนการสอนฐานโครงการสร้างสรรค์ผนวกด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีกระบวนการดำเนินโครงการ 4 ขั้นตอนดังนี้ (คงศักดิ์ สังฆมานนท์, 2561) 1) ขั้นวางแผน-เตรียม 1.1) เขียนข้อเสนอโครงการย่อและวางแผนปฏิบัติการ 1.2) จัดกลุ่มย่อยเพื่อการเรียนรู้แบบร่วมมือและเสนอหัวข้อโครงการ 1.3) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ 1.4) เตรียมพื้นที่ปฏิบัติงาน 2) ขั้นปฏิบัติ-สร้างสรรค์ คือการลงมือทำตามแผนปฏิบัติการโดยเน้นการได้ชิ้นงานสร้างสรรค์ 3) ขั้นสังเกต-ประเมิน 3.1) สังเกตการปฏิบัติของตนเองเปรียบเทียบกับของเพื่อน 3.2) ประเมินคุณภาพงานสร้างสรรค์ของตนเองเปรียบเทียบกับของเพื่อน 4) ขั้นสะท้อนผล-ปรับปรุง 4.1) สะท้อนผลสำเร็จ/ความพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ของตนเอง 4.2) ปรับปรุงพบข้อบกพร่องที่พบในผลงานที่สร้างสรรค์ ซึ่งการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนของผู้เรียนทั้ง 4 ขั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือสร้างสรรค์ในกลุ่มย่อย ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์สูงขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยบางประเด็นของลลิตา แสงกระจ่าง (2545) ที่ทำการวิจัยในการพัฒนาชุดการศึกษาด้วยตนเองเรื่องการสอนวิชากิจกรรมนาฏศิลป์ สำหรับประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่านักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยบางประเด็นของวัชรินทร์ ดำรงค์สกุลชัย (2547) ที่ทำการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น

เรื่องระบํากริதியาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่านักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของคงศักดิ์ สังฆมานนท์ (2563, 2564) ที่พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสที่เน้นให้ผู้เรียนได้ทำโครงการสร้างสรรค์บนฐานการวิจัยปฏิบัติการสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับในระดับดีมากอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนภรณ์ แซ่ลิ้มและคงศักดิ์ สังฆมานนท์ (2565) ที่พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้นและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับสูงขึ้นได้ในระดับมาก

2.1.2 ข้อจำกัดที่พบ จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนฯ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อประโยชน์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา และแบบสัมภาษณ์นักเรียน ผู้เข้าร่วมโครงการหลายคนชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดหลายประการ เช่น 1) นักเรียนบางคนขาดทักษะทางนาฏศิลป์พื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อการนำไปประดิษฐ์ท่ารำได้ เนื่องจากเวลาไม่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติ ในประเด็นนี้สิ่งที่ผู้เรียนต้องการคือการเพิ่มเวลาให้มากขึ้น 2) นักเรียนบางคนขาดความมั่นใจในการนำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ของตนอันเนื่องมาจากความไม่พร้อมเนื่องจากเวลาที่กำหนดให้ไม่เพียงพอ ในประเด็นนี้สิ่งที่ผู้เรียนต้องการคือการเสริมสร้างความมั่นใจผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มย่อยให้มากขึ้น และ 3) นักเรียนบางคนเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการนำเสนอผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์(online social media)แทนการนำเสนอสด

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดที่พบดังกล่าว สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาตัวแปรการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัยให้มีคุณภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การให้ผู้เรียนได้เลือกทำโครงการสร้างสรรค์ ผู้สอนที่สนใจจะนำผลการวิจัยไปใช้ ควรเน้นให้ผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สร้างสรรค์ของตนเองให้สูงขึ้นตามลำดับความสำคัญอย่างอิสระและสมัครใจ ด้วยการเน้นทั้งในด้าน 1) ทักษะทางปัญญาสร้างสรรค์ 2) ทักษะทางปฏิบัติการสร้างสรรค์ และ 3) เจตคติเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือแนะแนว ผู้อำนวยความสะดวก และผู้ฝึกอบรม/สั่งสอนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนบางคนมีระดับคุณภาพด้านความพร้อมไม่เพียงพอจากการเลือกโครงการตามเพื่อน

(2) การเริ่มต้นโครงการสร้างสรรค์ ผู้สอนที่สนใจจะนำผลการวิจัยไปใช้ ควรเน้นการปฏิบัติในขั้นวางแผนเตรียมตัวอย่างรอบคอบ โดย 1) การแนะนำโครงการสร้างสรรค์ย่อด้วยการเน้นความเป็นมา ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับวิธีดำเนินการย่อ และตัวอย่างรายงานสรุปผลโครงการงานสร้างสรรค์ 2) การทำแผนปฏิบัติการย่อ 3) การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการเรียนรู้แบบร่วมมือและการทำกิจกรรมอย่างจริงจัง 4) การสำรวจความต้องการและเสนอหัวข้อหรือชื่อ

โครงการสร้างสรรค์ 5) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและสถานที่ และ 6) การเขียนหรือกรอกข้อเสนอโครงการย่อ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนหลายคนมีระดับคุณภาพด้านความพร้อมไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพจากการเริ่มต้นที่ไม่รอบคอบเพียงพอ

(3) ระยะเวลาและที่เหมาะสม ผู้สอนที่สนใจจะนำผลการวิจัยไปใช้ ควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาสำหรับการปฏิบัติโครงการสร้างสรรค์ 2 คาบต่อสัปดาห์ขึ้นไป เนื่องจากผู้เรียนจะสามารถใช้เวลาสร้างสรรค์บนฐานการเรียนรู้แบบร่วมมือได้เพียงพอ ส่วนสถานที่ในการปฏิบัติงานสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ เช่น สถานที่ซึ่งผู้เรียนจำนวนมากสามารถเข้าร่วมได้สะดวก ได้แก่ ห้องนาฏศิลป์ลานอเนกประสงค์ ห้องประชุม เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนหลายคนเสนอแนะว่าเวลาที่จัดให้ตามปกติ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การพัฒนาความร่วมมือกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียน ผู้สอนที่สนใจจะนำผลการวิจัยไปใช้ ควรเน้นการแจ้งให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของผู้เรียนทราบถึงสาระสำคัญของโครงการสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนกำลังปฏิบัติและบทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือเหมาะสมต่อไป เนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างมากด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การวิจัยในเนื้อหาสาระอื่นและระดับการศึกษาอื่นได้ ผู้สนใจในการทำวิจัยให้ก้าวหน้าต่อไป อาจทำการวิจัยในเนื้อหาสาระอื่นและระดับการศึกษาอื่นได้ทุกสาระและทุกระดับ เนื่องจากสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับกระบวนการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ความรู้และทักษะทางปัญญาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ความสามารถในการวิเคราะห์ตัวเลขและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความสามารถทางภาษาต่างประเทศ ความสามารถด้านการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(2) การเน้นที่กระบวนการเชิงกลยุทธ์ ผู้ที่สนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสต่อไป ควรเน้นที่กระบวนการเชิงกลยุทธ์ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำโครงการสร้างสรรค์อย่างอิสระและเต็มที่ โดยผู้สอนเป็นที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิด และเก็บข้อมูลทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน-เตรียม 2) ขั้นปฏิบัติ-สร้างสรรค์ 3) ขั้นสังเกต-ประเมิน และ 4) ขั้นสะท้อนผล-ปรับปรุง อย่างละเอียด เนื่องจากเป็นการสนองตอบความต้องการของผู้เรียนตามผลการวิจัยที่พบและเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

(3) การสนองตอบโจทย์หรือประเด็นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น เนื่องจากเป็นการสนองตอบโจทย์หรือประเด็นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างเร่งด่วน อันเป็นผลมาจากรายงานผลการวิจัยที่เผยแพร่ในที่ประชุมสภาเศรษฐกิจโลกในปี 2557-58 (World Economic Forum 2014-15) ที่พบว่าคุณภาพการศึกษาไทยตกต่ำลงเป็นอันดับที่ 7 และ 8 ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ผู้วิจัยที่สนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา

รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอสต่อไป อาจเน้นการทำวิจัยตัวแปรตาม คือการพัฒนาคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้สร้างสรรค์ (creative learning outcomes) ของผู้เรียน โดยอาจประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์และคุณภาพของผลผลิตงานสร้างสรรค์ หรือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์และความพึงพอใจต่อผลผลิตงานสร้างสรรค์ หรือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สร้างสรรค์และแรงบันดาลใจในการสร้างผลผลิตงานสร้างสรรค์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เรณู โกศินานนท์. (2535). **รำไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2545). **สืบสานนาฏศิลป์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- คงศักดิ์ สังฆมานนท์. (2561). “รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอส” ใน **เอกสารคำสอนรายวิชา MED61208 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน**. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- (2563). **รายงานสรุปผลการจัดโครงการห้องสมุดมนุษยศาสตร์ วนม.20**. นครราชสีมา: ศูนย์วิทยบริการ วิทยาลัยนครราชสีมา.
- (2564). **รายงานสรุปผลการจัดโครงการห้องสมุดมนุษยศาสตร์ วนม.22**. นครราชสีมา: ศูนย์วิทยบริการ วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ธนภรณ์ แซ่ลิ้ม และคงศักดิ์ สังฆมานนท์. (2565). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์เรื่อง ระบบนิเวศ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสร้างสรรค์ของเคเอส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6” ใน **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 17 ประจำปี พ.ศ. 2565**. วันที่ 1 เมษายน 2565. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ฤทธิพร สอดโสม. (2563). **สรุปผลการศึกษาริบทในรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) ในโรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา ในปีการศึกษา 2563**. เลย: โรงเรียนเลยอนุกุลวิทยา.
- ลลิตา แสงกระจ่าง. (2545). **การพัฒนาชุดการศึกษาด้วยตนเองเรื่องการสอนวิชากิจกรรมนาฏศิลป์ สำหรับประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรินทร์ ดำรงสกุลชัย. (2547). **การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่องระบำกริดยาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

Slavin, R.E. (1995). *Cooperative Learning Theory, Research and Practice*. Boston: Allyn and Bacon.

Sangkhamanon, Khongsak. (2011). *Some Lessons Learned from the 5th Thai-U.S. Education Roundtable*, Assumption University Bangna, March 29-30, 2011.

----- (2020). "KS-Creative Action Research Approach" in *MED61207 Educational Philosophy and Curriculum Development: Lecture Document*. Nakhon Ratchasima: Faculty of Education, Nakhonratchasima College.